

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemaje za celo leto 3 gld. 40 kr. za pol leta 1 gld. 70 kr. za četrt leta 90 kr pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. 10 kr., za četrt leta 1 gld. 10 kr.

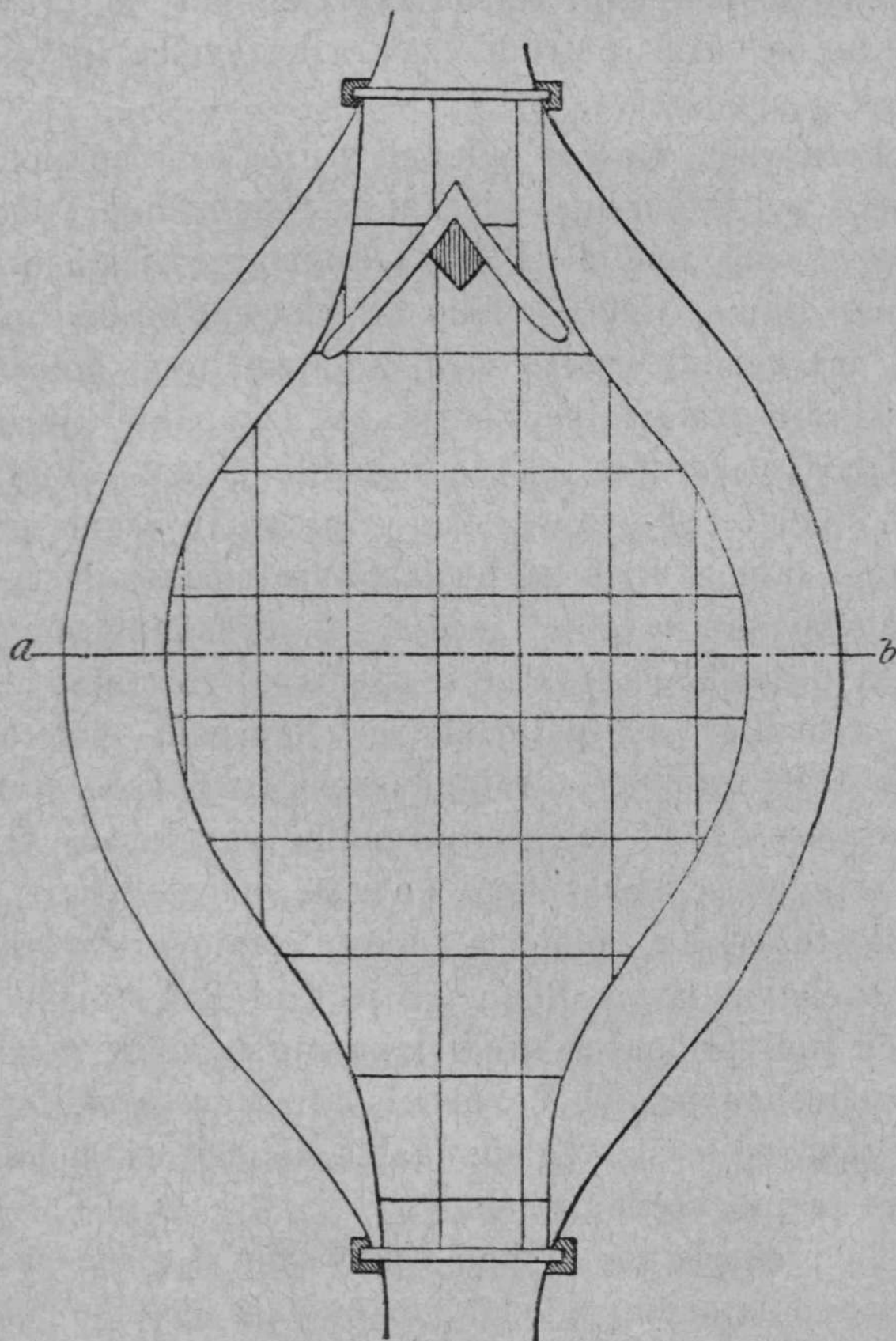
V Ljubljani 13. avgusta 1890.

Obs eg: Svetloba, zrak in toplota v hlevu. — Kako obvarovati mlade rake, da jih stari ne požro? — Poučen izlet na grajščino Rakovnik in Mokronog. — Vprašanja in odgovori. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Svetloba, zrak in toplota v hlevu.

Vsak hlev mora imeti potrebno svetlobo, zato treba napraviti zadosti primerno velikih oken. Živali potrebu-

Podoba 1.

jejo svetlobe za življenje in dober razvoj. Svetloba zelo vpliva na dihanje in tako na življenje živalsko. V temi

je dihanje počasnejše, nego ob svetlobi. Čim več svetlobe tem več se izloča ogljenčeve kisline v zraku, ki jo izdihavajo živali. Ker je vsa menja snovi (prebavljanje, presnavanje krme) z dihanjem v najožji zvezi, pospešuje jo svetloba in toraj izpodbuja vse organsko delovanje. Za pravilno in zdravo organsko življenje pa je ta oživljajoča moč svetlobna vekakor potrebna.

Zdrav zrak je tudi nepogojno potreben živini za čvrsto rast. Skrbeti jej moramo vedno za čist, kislečast zrak, ki prihaja od zunaj, zato odpirajmo vrata in okna in prevetravajmo (prezračujmo). Množina s kiselcem napolnjenega zraka, katero mora dobiti vsaka glava odrasle živine vsako uro, znaša 40—69 kubičnih metrov, t. j. zrak se mora $2\frac{1}{2}$ krat v eni uri obnoviti.

Zrak tudi kvarijo plinovi, kateri nastajajo v hlevu od raztvornega gnoja, posebno od amonijaka, ki ga spoznamo po žgočem duhu. To je vendar lahko preprečiti, če po stelji vsakemu doraslemu živinčetu vsak dan potresemo 1—1 $\frac{1}{2}$ kilograma gipsa (mavca), s katerim se amonijak zveže. Tako se dobi dobro redilo za posajene rastline, in zrak v hlevu se res očisti.

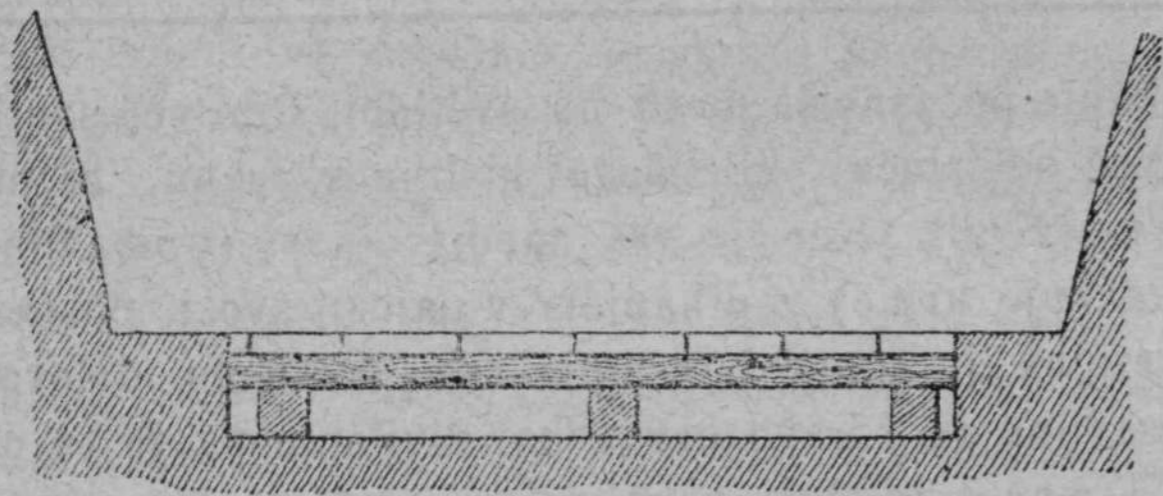
Razen svetlobe in zraka mora biti v hlevu tudi primerne toplote. Toplota v hlevu vpliva osobito na menjo snovi prav zelo. Ob prehudi gorkoti v hlevu postane zrak nečist in soparičen, in živina se slabo počuti; zlasti je nemirna in slabo uspeva. To se pa pozna posebno dobro pri mladi živini in pri molznih kravah, katere vsled tega dajejo menj mleka. Če pa je zelo malo gorkote, pa živina zmrzuje, potrebuje torej več klaje, da dobi potrebno telesno gorkoto; torej se v ta namen porabi več krme, in korist je manjša. Hlevna toplota naj se ohrani pri 10 do 12 stopinjah R. Da se tolikšna gorkota napravi v hlevih, prezračevati jih je ob gorkem letnem času, kadar je potreba, ter skozi okna prihajajoče solnčne žarke odvracati s slamnatimi mrežami, z

oknicami itd.; tako se živina ob enem brani nadlegujočim muham. Po zimi pa naj bode samo toliko prezračevalnih lukenj odmašenih, da ni toplo pod 10—12 stopinj R.; če pa je treba, zapro se časi tudi vse prezračevalne odprtine.

Kako obvarovati mlade rake, da jih stari ne požro?

Pri vzrejanji rakov po ribnjakih treba je posebno gledati, da se mladiči o pravem času ločijo od starih, da jih stari ne pojedjo. Fric Pücher, pisatelj dobre nemške knjige: „Der Krebs uud seine Zucht“, izumil je izvrstno napravo, s katero se mladiči sami od starih ločijo. V ta namen priporoča napraviti po ribnjakih, po katerih se rede raki, iz opek brano (pod. 1.), katera te položi na prekle, oprte na zidarsko opeko (pod. 2.), tako da je brana v enaki visokosti z zaporom. Opeke polože se tako, da je mej njimi največ po 1,5 centimetra presledka, in se torej morajo tudi primeriti obodu ribnja-

Podoba 2.

kovemu, da ni velikih presledkov. Glavni namen te naprave je, da mladiči, ko se še izprehajajo z materami, lahko smuknejo skozi brano, stari pa ne morejo. Na ta način se raki sami ločijo o pravem času. Druga prednost te nove naprave je pa, da se pri lovi prihrani mnogo dela, ker se opeke lahko privzdignejo, pozneje pa zopet nazaj polože, ne da bi bilo treba odstranjevati prekle in njih podstavo.

Poučen izlet na grajščino Rakovnik in Mokronog.

Izlet na dobro urejena in amno oskrbovana velika posestva so po kmetijskih šolah od nekdanj v navadi, ker so za učence zelo poučni in pripomagajo veliko k splošnemu uspehu. Po kmetijskih šolah razkazujejo učencem praktično, kolikor je moči na šolskem posestvu ter izkušajo dejanski izvesti vse, česar jih uče v šoli. Učno gradivo pa je toli mnogovrstno še posebno z ozirom na različne gospodarske položaje raznih krajev, da ni moči vsega dejanski pokazati ali razkazati, česar se učenci uče v šolski sobi, in marsikatera poučna beseda učiteljeva bi se prej ali slej pozabila, da ni tudi v tem oziru kolikor toliko skrbjeno. V ta namen popolnjujejo kmetijske šole teoretični pouk s poučnimi izleti ali ek-

skurzijami na večja posestva, ki jih je zategadelj vsekakor prištevati učnim pripomočkom v širšem pomenu besede. Na takovih izletih se je dejanski prepričati o marsikaki koristni gospodarski uredbi in o koristnem napredku kmetijstva sploh. Taki izleti pa so tudi v izpodbujo in vnemo učeče se mladine.

Za poučne izlete je izbirati primerna posestva, ki so dovolj vzgledna glede uredbe posameznih vrst gospodarskih kakor tudi glede oskrbe same. Za deželno kmetijsko šolo v Grmo ni po Dolenjskem kaj veliko takih posestev, ki bi bila primerna za poučne izlete, dasiravno štejejo obilo grajščakov. Med častnimi izjemami omeniti nam je za danes dveh pleminitašev dolenjskih, ki z vsem potrebnim razumom, ljubeznijo in naporom uspešno oskrbujeta svoja velika posestva in katera dajeta v tem oziru najlepši vzgled vsej okolici in vesoljni Dolenjski. Ta dva gospoda sta grof Barbo v Rakovniku in baron Berg v Mokronogu.

Za letošnji poučni izlet obrnilo se je šolsko vodstvo v Grmu do njiju s prošnjo, da bi dovolila učencem ogled svojih obširnih in naprednih gospodarstev. Na preprijazno vabilo, katero je prejelo šolsko vodstvo za odgovor, odšli smo dne 25. junija t. l. vsi učitelji in učenci z avtodni na poučno pot.

Po dopoldnevni vožnji dospeli smo v Št. Rupert, od koder smo odšli po skupnem obedu na grajščino Rakovnik, katere gospodarstvo nam je bilo popoldne ogledati. Gospod grof Barbo vzprejel nas je prav prijazno ter se sam potrudil za razkazovalca in tolmača svojega gospodarstva.

Pred vsem smo si ogledali v prostorni kolnici raznovrstno poljsko orodje, ki rabi za obdelovanje tamošnje srednje-zvezne zemlje. Poleg „Zugmayer“ jevih oral za navadno oranje, videti je bilo „Sack“-ova orala, različne brane, markér-ja, sejalen stroj z zajemalnimi kolesci, okopovalnike, osipalnice, oralo za izkopanje krompirja itd. Občo pozornost pa je vzbudilo „Sack-ovo rajolno oralo“ s „Schlick“-ovo vprežno pripravo in regulatorjem. To oralo rabi namreč za poglobljanje oralne plasti, t. j. za globoko preoravanje zemlje, ki je dandanes po naprednih deželah najizdatnejše sredstvo za trajnoboljšanje dohodkov od poljedelstva. Napredni kmetovalci drugih dežel ga splošno rabijo ter se jim povsod izvrstno izponaša — da je le zemlja godna za globoče oranje. Pri nas je to še nekaj čisto novega, in zategadelj bode še obilo težav, da zadobode tudi to oralo pravo veljavo v poljedelstvu. Hvala Bogu, da je grof Rakovniški mož, ki hoče tudi pri nas s svojo izkušnjo dejanski pokazati, kako potrebno je globoče obdelovati rodni svet, ter dajati s tem najlepši vzgled, kako obdelovati polje, da dobimo trajno večjih pridelkov.

To prekoristno rajolno oralo smo si glede sestave še posebno natančno ogledali, in na našo prošnjo ukazal je gospod grof vpreži dva para volov, da smo se na bližnji njivi dejanski osvedočili obuspešnem delu. Oralo je rezalo 36 $\frac{1}{2}$ m, t. j. 14 palcev globoko brazdo, pri tem